

BIBLIOTECA REVOLUȚIEI

Elena Spijavca, *Munci și zile în Bărăgan*, Editura Fundației Academia Civică, București, 2004, 158 p.

Fenomenul amplu al deportărilor în Bărăgan a fost întreprins în anul 1951 de către regimul comunist din România. Acesta s-a declanșat în contextul încordării relațiilor dintre România și Iugoslavia, exclusă în 1948 din Cominform*, astfel granița dintre cele două țări a devenit o zonă delicată pentru guvernul de la București, care adoptase o politică de supunere totală față de Moscova (U.R.S.S. – Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste). Deportarea s-a aplicat pentru zona de sud-vest a țării, cuprinzând populația ce locuia la 25 km de frontiera cu Iugoslavia. Etniile prezente în această zonă, în special în Banat, erau considerate periculoase. Deportății din Câmpia Bărăganului proveneau din județele Timiș, Caraș-Severin și Mehedinți. Deportările au fost făcute după modelul sovietic, astfel că, pe 15 martie 1951, a fost dată decizia nr. 344 a Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Române, urmărindu-se menținerea siguranței la frontiera cu Iugoslavia prin înlăturarea acelor populații ce dăunau construirii socialismului în România. Celor deportați li s-a stabilit domiciliu obligatoriu în Bărăgan.

Decizia nr. 344 a netezit drumul desfășurării acțiunilor de deportare plănuite anterior. Această acțiune urma să fie a doua mare deportare a României, după deportările făcute în ianuarie 1945, când peste 70.000 de persoane, în special etnici germani, au fost deportate în Uniunea Sovietică.

Zona în care trebuiau să se facă deportările a fost, de această dată, Câmpia Bărăganului, o zonă mai puțin dezvoltată și extrem de puțin locuită. Ulterior a ieșit la iveală faptul că, în realitate, aceste deportări au urmărit purificarea etnică de germani, sârbi și aromâni a României. Deportările au vizat și înlăturarea unor categorii sociale considerate periculoase de comuniști, precum: marii fermieri, marii proprietari de pământ, industriași, hangii sau deținători de restaurante, refugiați basarabeni sau macedoneni, foști membri în forțele armate germane, cetățeni străini, rude ale refugiaților, simpatizanți ai lui Tito, persoane care colaboraseră în război cu inamicul, cadre militare, oficialități demise, rude ale contra-revoluționarilor și toți cei care i-au sprijinit, activiști politici și pentru drepturile cetățenești, foști oameni de afaceri cu legături în Occident, lideri ai grupării etnicilor germani.

Cartea *Munci și zile în Bărăgan* a Elenei Spijavca este o sursă istorică ce stârnește interesul cititorului, descriind acele timpuri, prezentând date, locuri, nume proprii sau nume de localități, întâmplări, suferințe, durere. Întreaga carte surprinde, cronologic, povestea uneia dintre familiile deportate din Banat în Bărăgan, în sinistra noapte a „Rusaliilor Negre”.

În *Munci și zile în Bărăgan* sunt povestite întâmplările zilelor, fără patimă aproape, dar cu o luciditate înspăimântătoare. În acest sens, edificatoare este opinia prozatoarei Delia Oprea, care face o radiografie concisă a jurnalului Elenei Spijavca: „Am încercat să scriu această prezentare în același mod în care scrie Elena, dar, în final, îmi este imposibil... pentru că

---

* Cominform sau Biroul Comunist de Informații al Partidelor Comuniste și Muncitorești, constituit în 1947, este înlocuitorul Cominternului (numit și Internaționala a III-a comunistă, o organizație internațională comunistă fondată în 1919 de Lenin și de Partidul Comunist Rus (Bolșevic), care avea ca scop lupta prin toate mijloacele posibile, inclusiv lupta armată, pentru răsturnarea burgheziei mondiale și pentru formarea unei republici sovietice internaționale, ca un stadiu de tranziție către abolirea definitivă a statului.).

niciodată nu am citit nimic mai simplu, mai prozaic, aparent mai neimportant, mai lipsit de patimă sau trăiri ca această carte, dar care să mă cutremure până la anxietate și paralizie exact prin ceea ce îi lipsește, fiecare rând este o negare a vieții, viața obișnuită, cunoscută, pe care fiecare dintre noi ne-o construim și ne-o asumăm, în speranța fericirii. Și totuși această carte, înspăimântător de crudă prin dezvăluirea totală, prin onestitatea care taie ca o lamă de cuțit, este tragică, dar nu este o tragedie... Nu este o tragedie, pentru că familia Spijavca supraviețuiește cu adevărat, nu asistăm la un happy-end, ci este un triumf al unei lumi care a putut să fie dezrădăcinată, umilită, însângeraată și torturată, dar care, prin demnitate și forță interioară, prin ancorarea în valori umane, incontestabile, învinge. Prețul nu este viața însă, pentru că mulți au murit, prețul este perenitatea civilizației pe care comunismul a vrut să o distrugă și care este valorizată prin fiecare cuvânt, scris pe genunchi, la lumina unei lumânări greu economisită, smuls unui abis în care Elena Spijavca și toți ai ei nu s-au prăbușit. Dovada suntem noi, cei care citim cuvintele ei, în urma lor, la lumină, într-o libertate de care se întâmplă să uităm uneori. S-ar putea pune întrebarea dacă mai trebuie, acum, să citim textele acestea, din trecut, dacă nu trebuie să uităm, să ne uităm exclusiv în viitor. Din păcate însă, nu există garanții pentru libertate, iar pentru cei care nu sunt interesați de trecut povestea familiei Spijavca poate fi considerată ca un posibil viitor, dacă uităm, chiar de tot, trecutul.”

Cartea se deschide cu un *Argument* semnat de editorul ei, Romulus Rusan, în care se evidențiază statutul de jurnal al volumului. Romulus Rusan ține să menționeze că nu este vorba de un jurnal intim, ci de o „spovedanie zilnică a unui condamnat la moarte naturală și, în același timp, a unui supraviețuitor”.

Conform celor descrise de el, deportarea în Bărăgan s-a făcut în condiții inumane. În zonele destinate deportaților nu existau locuințe, astfel că cei ajunși aici au fost nevoiți să ridice case, să planteze legume și fructe, ajungând chiar să-și cumpere animale domestice pentru a putea supraviețui. Există o stare generală de înfometare, lipsă de locuri de muncă și de bani, frig, umezeală și caniculă. Romulus Rusan face o precizare importantă: că acestor oameni li s-a impus „domiciliu obligatoriu”, deci nu aveau dreptul să părăsească acest loc. Deportajii au fost eliberați în 1955/1956, reîntorcându-se la locurile natale, însă și-au găsit casele ocupate, pământurile confiscate. Prin urmare, ei au luat-o de la capăt, dar cu o experiență câștigată prin deportarea într-un loc secătuit, fără prea mari posibilități de supraviețuire. Pentru ei a fost o încercare cruntă a destinului, o mare greșeală, de altfel... deoarece au existat oameni care au gândit și pregătit totul, dând curs unei orori a istoriei. Așezările ridicate de deportați în Bărăgan au fost ulterior locuite de noii condamnați ai regimului comunist: oamenii politici, declarați adversari ai regimului sau „elemente dușmănoase”.

Deportarea a început în noaptea de 18/19 iunie 1951, a doua zi după Rusalii, noapte denumită „Rusaliile Negre”, când aproximativ 44.000 de persoane au fost ridicate din căminele lor și expediate în Bărăgan: români, germani, sârbi, bulgari, refugiați din Basarabia și Nordul Bucovinei, aromâni. Deplasarea populației s-a făcut în condiții groaznice, fiind urcați cu forța în mărfare, într-o permanentă tensiune, sub amenințarea armei s-a făcut această „călătorie” cu trenul. Vagoanele în care au fost îmbarcați cei deportați erau folosite de obicei pentru transportul animalelor. Drumul până în Bărăgan a durat 15-16 zile, fără ca oamenii să cunoască destinația sau ce îi așteaptă acolo, fiind lăsați în câmp, între măracini, fără apă, fără nimic.

În perioada deportării (1951/1956) au murit sute de oameni în Bărăgan, copii, dar și bătrâni, considerați dușmani ai poporului.

Romulus Rusan oferă câteva informații biografice ale autoarei: „Povestea uneia dintre familiile deportate din Banat în Bărăgan, în sinistra noapte a «Rusaliilor Negre», este narată clipă de clipă în aceste pagini. Autoarea lor (născută la 10 mai 1918, în Basarabia, la câteva săptămâni după unirea provinciei cu țara mamă; decedată la 12 octombrie 1990 la Hamburg, unde emigrase de curând) se numește Elena Spijavca”. În momentul deportării avea 33 de ani și o familie formată din doi copii: un fiu de 9 ani, numit Virgil, unul de 2 ani, Adrian (Dan), și

din soț, Valeriu. Autoarea cărții este absolventă de gimnaziu, plăcându-i să citească, lucru pe care l-a făcut și în perioada locuirii în Bărăgan.

În *Argument*, editorul volumului îi acordă acestei femei, prin prezentarea realizată, statutul de eroină, deoarece a dus o luptă intensă pentru a-și întreține familia, făcând diverse munci grele, precum: zidar, săpător de șanțuri, a spart stânci, a curățat fântâni, a arat, a cules porumb, bumbac etc. Cu toate acestea, femeia nu și-a plâns de milă, fiecare zi este prezentată cu o impresionantă capacitate de narare a evenimentelor, astfel încât cei ce le citesc pot să pătrundă și să înțeleagă fiecare clipă petrecută în acele zile.

Lucrarea se axează pe prezentarea cronologică a anilor 1951-1955, ce coincid cu perioada de deportare. Cartea-jurnal narează fiecare zi din Bărăgan începând cu 29 august 1951 și până în 26 octombrie 1955, de Sfântul Dumitru. În ziua de 7 septembrie 1955, familia autoarei este anunțată că e liberă, astfel începând o nouă etapă a vieții lor.

În Bărăgan, conform spuselor autoarei, nu exista zi de sărbătoare, mereu se lucra, exista o monotonie greu de suportat. Oamenii deportați acolo așteptau pachet, constând în bani și mâncare de la rude, cu ajutorul cărora reușeau să depășească momentele în care erau complet secătuiți. În 14 septembrie 1951, în urma unor eforturi imense, autoarea și soțul ei au reușit să-și ridice o casă în care să locuiască.

În volum sunt prezente și alte persoane: Coțan Victor, cel care i-a ajutat să acopere casa, Bejan, cel care trebuia să le dea șipci pentru tavan, vecina Tărăță, Hangaru, Nusic, cel căruia îi trimite telegramă pe 1 octombrie 1951 să le expedieze bani, Alice, o rudă care îi trimite 2000 de lei, Cocodel, Vasilescu, doamna Pantea, Valea, Alice, Moș Ilie Tudose, Viziru, Tatiana, Arcadie etc. Se făceau percheziții de către Miliție, cum a fost cea din ziua de 7 aprilie 1953, iar deportații nu înțelegeau mare lucru din ce se întâmplă.

Finalul este unul deschis, în care acțiunea continuă în același ritm alert, cu aceleași activități... practic, o viață de gospodari. Este de admirat că, deși a avut parte de o experiență tragică, această femeie a dat un curs normal fiecărei zi. Sunt descrise lucruri firești ale unor oameni ce se ocupau cu muncile câmpului, preocupați să-și procure proviziile alimentare și să câștige banii necesari supraviețuirii, îngrijindu-și, totodată, copiii, spălând și călcând haine, dereticând prin casă, dar și citind cărți. Sunt prezente fenomene meteorologice mai dure, precum: ploii abundente, vânt teribil, vijelie, ninsoare, căldură arzătoare, secetă. Zilele de naștere trec neobservate, la fel și sărbătorile. Există o săptămână în care autoarea nu a scris nimic, respectiv între 10-17 mai 1953, datorită monotoniei acute, o săptămână în care autoarea nu a primit nimic de la nimeni, trimițând o scrisoare la „tata socru”, lucrând în grădină și în casă. Unele zile sunt prezentate foarte pe scurt, fiind reduse doar la câteva cuvinte: „cules bumbac”, „sădit de roșii”, „plouat”, „împachetat de paie”, „spălat de rufe”, „curățat de porumb”, „scoaterea usturoiului” etc. Toate aceste lucruri dau normalitate celor întâmplate începând cu ziua de 18 iunie 1951.

Cartea *Munci și zile în Bărăgan* este un veritabil document istoric, deoarece, prin informațiile oferite, contribuie la reconstituirea unor evenimente importante din istoria României comuniste, legate de o problemă mult discutată astăzi: deportarea în Bărăgan. Din paginile ei răzbate un mesaj pozitiv, demonstrând, încă o dată, că oamenii au fost creați în așa fel încât să poată rezista în aproape orice condiții, să se adapteze, să lupte și să supraviețuiască. O luptă continuă a omului de a învinge moartea, care pentru deportați era reprezentată atunci de regimul comunist, un regim represiv.

Cristina TUDOR